СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 88. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 18-го квітня 1939. No. 88. Jersey City, N. J., Tuesday, April 18, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

МИРОВИЙ ЗАКЛИК ПРЕЗИДЕНТА

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт вислав до Німеччини та Італії мировий заклик, щоб названі держави зобовязались впродовж щонайменше десять літ не нападати вичислених президентом 30 держав. А взаміну за це президент обіцявся ужити цілого свого авторітету, щоб скликати міжнародню конференцію і на ній довести до всесвітнього мілітарного роззброєння та економічної співпраці. Цей заклик відразу одобрили в першій мірі ті держави, в яких обороні станув Рузвелт. Та покищо американський уряд не хоче опублікувати їхніх голосів, щоб в той спосіб не ставити їх в критичне положення. Не відозвались ще ті, до кого зазив був звернений.

ПОСПІШНИЙ ВІДВОРОТ КОРАБЛІВ НА ТИХИЙ ОКЕАН.

ВАШИНҐТОН. — Поверх сто воєнних кораблів дістали приказ безпроволочно назад вертати на Тихий океан і займати там стратеґічні призначені позиції. Ці кораблі були в дорозі до Ню Йорку, щоб взяти участь у параді з нагоди відкриття нюйорської світової вистави. Деякі з них добились вже навіть до нюйорських пристаней. Тепер американська адміністрація дала їм приказ негайно назад вертати. Причин не подано. Догадуються, що це звязане із загрозою вибуху війни в Европі, яка матиме також поважні наслідки на Тихому океані, та Далекому Сході.

ТОРНАДО ЗНИЩИЛО ЦІЛЕ СЕЛО.

КОЛІНС (Арканзас). — Сильне торнадо знищило цілковито село Вест Сентер, вбиваючи коло 30 людей, а коло 200 ранячи. Найбільше жертв було тоді, коли вихор розвалив церкву, в якій молились ще люди по тільки що закінченім похороні. Чимало людей, як тільки закінчились похоронні відправи, опустило церкву. Пару мінут потім подув сильний вітер, що розвалив церкву й у руїнах придавив тих, що ще залишились. Знищені також інші будинки.

ВИБУХЛА ҐРАНАТА З ЧАСІВ ВІЙНИ.

НОРТ АРЛІНҐТОН (Ню Джерзі).—Павло Стенджер зо своєю 4-літньою донечкою громадив на подвірю сухе листя. А нагромадивши, запалив його. Коли листя догарувало Стенджер з дочкою пішли до хати. Та як лиш вони увійшли до середини почули страшний вибух. Всі вікна повилітали. Вибігши на двір вони побачили, що там де горів вогонь була глибока яма. Дальші досліди виказали, що на тім місци, де палилось листя, була зарита ґраната з часів війни. В тих околицях, в Кінґсленд, в часі війни була велика фабрика амуниції. Та фабрика тоді була вибухла, а ґранати порозлітались чотири милі довкруги. Одна з них зарилась на подвірю в Стенджера і тепер вибухла. На щастя не вбила нікого, тільки шкло трохи покалічило його самого.

ЛЯ ҐВАРДІЯ У ВУГІЛЬНІЙ СПРАВІ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПРЕЗИДЕНТА.

НЮ ЙОРК. — Ля Ґвардія звернувся листом до президента Рузвелта з проханням, щоб той своїми особистими заходами пробував довести до порозуміння між вуглекопами і власниками копалень. Бо внаслідок застою у вуглекопнім промислі Ню Йоркові грозить, що його комунікація, а навіть увесь промисл, через брак вугля будуть спаралізовані.

ЗАГРОЗА СТРАЙКУ В БУДИНКОВІЙ ОБСЛУЗІ.

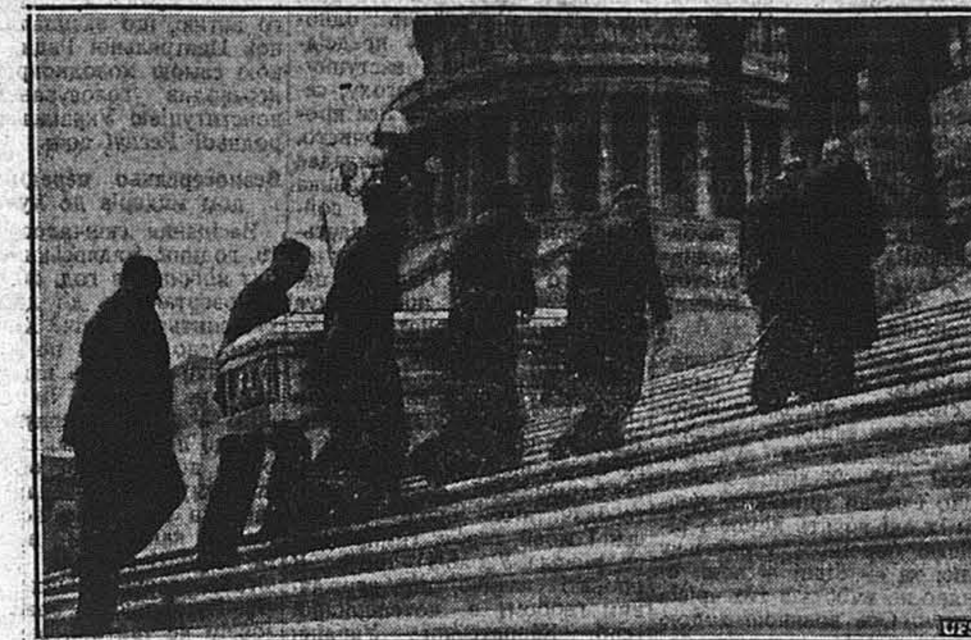
НЮ ЙОРК. — Контракт праці між власниками будинків і будинкової обслуги кінчається. Тепер юнії будинкової обслуги домагаються інших умовин, на які власники не хочуть згодитись. Головною умовиною тепер є, що юнії домагаються „замкнення" для неюнійних робітників. Власники противляться цьому, так що ґрозить вибух страйку.

ПОВЕРНУВ ПАСАЖИРСЬКИЙ ЛІТАК З ЕВРОПИ.

БОЛТІМОР. — Сюди повернув з Европи великий 42-тоновий пасажирський, літак „Єнкі Клипер". Він зробив 11,000 миль. Це був його перший пробний лет, який вдався дуже добре. Тепер компанія очікує дозволу від уряду і розпічне правильну летунську комунікацію з Европою. Літак може нести 72 пасажири.

ТАВРУЄ ІНЕРТНИЙ ПАЦИФІЗМ.

НЮ ЙОРК. — Священик Ендру Осборн натаврував „інертний пацифізм" і сказав, що він є протихристіянський. Засадою христіянської науки не є „мир, тільки справедливість", говорив він. А коли хто накликає до пацифізму, замикаючи очі на те, що десь діється несправедливість, то той поступає не по христіянськи.

ПОХОРОН СЕНАТОРА З КАПІТОЛЮ

Похорон сенатора Джеймса Гемилтона Луиса з Илинойсу вступає до Капітолю. Тіло похоронено потім на цвинтарі Арлинґтон.

ЗА ОБРАЗУ ПОЛЬСЬКОГО НАРОДУ.

Відбулась перед окружним суддею д-ром Цибульським у Львові розправа проти о. Миколи Землинського, декана і пароха Яричева Старого. Прокуратура закидувала йому, що він дня 28. травня м. р. в канцелярії міської управи в Яричеві перед присутніми там урядовцями мав заявити на тему смерти бл. п. полк. Е. Коновальця: „Це зробили ви, він згинув за ваші гроші".

Суд засудив о. Миколу Землинського на два місяці безоглядного арешту за образу польського народу.

ВИСЕЛИЛИ З ПОЛЬЩІ.

З Польщі виселили югославянського українця Павла Томашевича, що від 1933-го року перебував на Волині та вів національно - культурну працю займаючись кольпортажею книжок. Влада не дала йому дальшого дозволу на побут і наказала негайно виїхати поза межі Польщі. Про цей наказ повідомили Томашевича в останній хвилині так, що він не міг поладнати навіть найважніших справ перед виїздом.

ПРИРОДНА ЕНЕРҐІЯ.

Машини мусять розвязати велику справу рушійної сили, саме потрібної для ріжних машин, до чого досі вживаємо природних земних багатств. Вугілля та нафти не може вистати безконечно, тимбільше, що їх щораз більше треба до фабрик, авт, винаходів. Покищо ще не використані великі збірники води, як джерело енерґії — моря, ріки, водопади. Невикористані теж вітри ані для млинів, ані для кораблів ні літаків. Найважніше питання: чи не можнаб схопити сонячного тепла — досі нерозвязане практично. З рослин також не маємо ще повного вжитку: не всі з них можемо їсти, переробляти на матеріяли чи ліки. Не інакше стоїть справа з освітленням; електрична лямка все ще дуже дорога, а думка, щоб використати „безплатне світло" міліонів світлячків не прикладана практично. Радіоактивні тіла з безмежним запасом енерґії та тепла — небезпечні для людського орґанізму.

ЗА НАМАГАНИЙ ПЕРЕХІД В КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ.

Станиславівський суд засудив Володимира Сагайдака з Копичинець і Богдана Кордибанюка зі Слобідки Лісної за намаганий перехід на територію Карпатської України на кару однорічної вязниці. Засуджених придержала прикордонна сторожа в листопаді 1938 р. у районі Вороненки. Суд не прийняв до відома зізнань підсудних про те, що вони вибралися в гори шукати праці і заробітків.

ЗДЕМОЛЮВАЛИ „СВЕТЛІЦУ СТШЕЛЕЦКУ".

Тернопільський „Ґлос Польскі" ч. 10 з 5-го березня повідомляє: Ніччю 22-го лютого якісь напасники вибили шиби у вікні в „Светліці Стшелецкій" у Сороках, що має приміщення в „Домі стшелецкім" і ввійшли до нутра, де здемолювали обстанову та знищили портрети президента Польщі й 1-го маршала Польщі. За напасниками шукає поліція.

У БЕРЕЖАНСЬКІЙ ВЯЗНИЦІ

перебувають під цю пору під замітом приналежности до О. У. Н. такі громадяни: 1) Мартин Кобель, с. Михайла, 2) Василь Марків, с. Микити, 3) Мілько Бучинський, 4) Іван Бучинський, с. Степана, 5) Михайло Крих, 6) Іван Липний, с. Теодора, 7) Іван Липний, с. Петра, 8) Василь Горохівський, с. Михайла, 9) Мілько Шимонович, с. Гринька — всі з Козівки, крім них 10) Гринько Козак, 11) Гнат Лема, 12) Павло Козак, 13) Лев Дулеба і 14) Михайло Хлопась з Гайку ад Шибалин — усі під закидом, що в ночі з 31. січня на 1. лютого ц. р. на полях під Баранівкою, повіт Бережани, були на орґанізаційних сходинах. Також під замітом приналежности до ОУН сидять: 1) Іван Зазуля, 2) Василь Кубрак, 3) Микола Манюх та 4) Дмитро Дрибоденда з Яблонівки, пов. Підгайці. У звязку з убивством Коґачевського, команданта Д. П. в Урмані, сидять: 1) Дмитро Шагай, с. Василя, 2) Гринько Лещук, с. Василя, 3) Василь Гавриляк, с. Миколи, 4) Іван Недільський, с. Катерини, 5) Павло Ковальчук — усі з Жукова.

АРЕШТУВАННЯ УРЯДОВЦІВ „СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРЯ".

У Львові арештувала поліція паню Лису й Івана Мигула, урядовців товариства „Сільський Господар".

ТРУСИ В УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВАХ У БЕРЕЖАНАХ.

Поліція перевела труси в таких українських установах і товариствах у Бережанах: в читальні „Просвіти" на Адамівці, у філії „Просвіти", у філії Т-ва „Сільський Господар", у кружку „Сільського Господаря" на Адамівці, у філії „Союзу Українських Купців", в „Українській Бесіді", в Союзі кружків Рідної Школи, у Т-ві „Боян", Т-ві „Сокіл" та Т-ві „Охорони Воєнних Могил" і в Українбанку. Всюди забрала печатки, книги, квіти, кореспонденцію і т. д. В читальні „Просвіти" на Адамівці забрала 6 деревляних крісів, яких аматорський гурток уживав при виставі „Все для батьківщини". Всі льокалі опечатано.

СИНТЕТИЧНИЙ ХАРЧ.

Велике питання науки, на яке чекаємо кожного дня, звязане з новим способом поживи, т. зв. синтетичної, виробльованої в ляборатріях, що моглаб заступити плоди природи. Великий Бертельо вже думав про таку поживу. „Таблетки" чи порошки замість великого обіду на тарілках упростилиб життя міліонам. Але трудноші в тому, що харч, щоб був стравний мусить мати теж свої розміри, бо шлунок вимагає праці. Найважніше, щоб люди бідні не витрачували всього свого заробітку на прохарчування, ні половини ні третини, ані щоб увесь вільний час тратили для заробітку на прожиток. Усі штучні харчі повинні бути дешевіші, як природні. Але чи можна буде штучними виробами заступити яблука, хліб, мясо, сумніваємось.

ПОВІСИВСЯ НА КОСТЕЛЬНІЙ ВЕЖІ.

На вежі римо-католицького костела в Городенці повісився міський сторож, що виліз на вежу, щоб накрутити годинник. Поліція веде слідство, щоб знайти причину того оригінального самогубства.

ЦЕ ВЕЛЕТНІ, ЩО ГИНУЛИ ЗІ СЛОВАМИ "СЛАВА УКРАЇНІ!"

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — З листа п. Калини Лисюка, надісланого до „Свободи", подано таке: „Завтра їду до Праги, а звідтам до Парижа, потім назад до Братислави, щоб закінчити з фільмами. Поверну до Америки десь на початку травня. Заховались фільми, зняті в Хусті, з відкриття історичного Першого Сойму Карпатської України враз з виголошеними тоді промовами. Привезу їх до Амирики. Та дуже тяжко за загинувшого сина. Але щож, я не є тут винятком. Усі несуть жертви. Дуже много бачив, багато пережив і много записав. Коли викінчу, то Вам перешлю. Це вже не ті українці, яких я знав з боротьби в 1919 чи 1920 році. Це справжні велитні. Вони нас переросли. Це треба було бачити власними очима, щоб їх оцінити, щоб оцінити отих дітей, що без зброї, одягу, надії на поміч і надії на побіду так по геройськи бились і так по геройськи умирали в нерівнім бою. Бож коли полонених розстрілювали, то Вони вмираючи ще видавали оклики „Слава Україні!" Це бачили чужинецькі репортери. Не тільки подивляли, але просто говорили так: „Ми много бачили і много розуміємо. Але цього то таки ніяк не годні зрозуміти. Бож люди знають, що їх боротьба це безнадійна справа, а всетаки далі борються і гинуть". Вони не могли наприклад вийти з дива, як могли 8 Січовиків битись 2 години з трьома тенками і сотнями чеських жовнірів. Много я тут наслухався. З многими наговорився. Є много надій, але й закрадається часами до душі деяка невіра. Зате незрушимо остає віра в націю. І глибокою остає віра в справжню нашу остаточну побіду".

ПОЛЬСЬКИЙ ТЕРОР ЗМАГАЄТЬСЯ.

ЛЬВІВ. — З листа до „Обєднання": „Останні тижні так стрясли нами усіми, що не було часу навіть подякувати українській іміґрації в Америці за 1,893.37 злотих, що їх одержали на допомогу політичним вязням. Нам усім треба було піддержувати старців, жіноту, а то й дітей, що плакали, переживаючи траґедію Карпатської України. Та що плакали, це незбитий доказ на те, як дуже глибоко ввійшла в націю свідомісць спільної крови Нації й спільного болю без огляду на те, яку частину Нації хто тепер ранить чи вдаряє. Геройство Січовиків це та підойма, що дала можність переболіти пекучий біль навіть без хвилевого заломання. Та заломлюватись нема як і коли. Вже надійшли нові удари. А які вони, зрозумієте, що в самім Львові саме тепер арештувала влада до 200 українських студентів і студенток. Треба їх відвідувати, доставити їм харчі й повідомити їхніх родичів, що занепокоєні шлють з провінції листи і телеґрами, бо діти — не вернулись домів".

РЕВІЗІЇ Й АРЕШТУВАННЯ.

ЛЬВІВ. — Кореспондент „Свободи" повідомляє, що польська цензура викреслює тепер майже всі відомости про траґедію Карпатської України. І не можна подавати правди про масові арешти українців. А вони виглядають за два чи три дні так: 22. березня арештовано в Городку без подання причини Романа Стеця, якого зараз кудись вивезли. Арештований залишив жінку і двоє дітей. Поліція перевела також ревізію в домі пароха Городка о. Роздольського, підчас якої забрала стінну мапу України. 21. березня поліція перевела основну ревізію в Романа Іваницького, ґімназійного абсольвента, і Юрка Івасика, студента техніки, в Скольому. Обидвох арештували. Переведено ревізію в батьків неприявного Івана Бутковського та Романа Буленя, абсольвента торговельної академії, і його арештували. Усіх трьох арештованих відвезли до Стрия. В Рогатині поліція арештувала студента В. Шміґля, м-ра Івана Ощитка, адвокатського апліканта Михайла Лялька, Петра Онуфрика, інструктора „Сільського Господаря" в Рогатині. В Підгайцях поліція арештувала м-ра С. Комаринського, адвокатського апліканта, Боґдана Дідору, Льва Кобринського, Володимира Дашкова і Антона Лопушанського. 23. березня поліція перевела ревізію у Кракові у студентів політехніки Богдана Стебельського та Богдана Пашківського. Їх арештували і відвезли до тюрм, Стебельського в Самборі, а Пашківського в Бережанах. Ревізії перевели ще у студентів: Грималюка, Процика, Захаркевича і в студентки Ніни Котовичівної.

ШТРАСБУРҐ (Франція). — Французька радіовисильня у Штразбурзі подала дня 16. березня таке: Европа досі не доцінювала карпатських українців. Вони, хоч ганебно зраджені Гітлером і чехами, хоч не мають належної кількости зброї й воєнних матеріялів, по геройськи боронять у Карпатах своєї державности перед подавляючою мадярською переваґою. Цим вони дали доказ своєї державно-творчої здібности і племенної любови своєї батьківщини та очайдушного завзяття. Тому вони заслуговують на те,, щоб їм у цій боротьбі допомогти.

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК ВОЮВАТИ, ТО ЗА ЩО?

Коли вже в анґлійськім парляменті піднісся голос, що ми тут в Америці забагато говоримо за війну в Европі, й тим чином не помагаємо, а шкодимо Европі й приспішуємо вибух війни, то видно, що тут іде про дійсно серіозну справу. Значить у нашому розумінні таки заноситься на те, що Злучені Держави готові взяти активну участь в евентуальній европейській війні. Бож треба припускати, що вже тепер мусить бути поважна і впливова ґрупа, що є на таке рішена, бо інакше не булоб стільки галасу ізза цеї, наразі ще передвчасної справи. Зокрема не вмішувавсяб в це сам президент держави і не розбиралиб цього питання сенатори, визначні політики, банкирі та журналісти.

Подвійно важною є та справа для нас: американських громадян українського роду. Та ми свідомі того, що на участь Америки в новій европейській війні треба нам глядіти спершу з інтересу Америки, бо про її інтерес дбати — це наш громадянський обовязок. Але саме те, що ми є з українського роду, ми краще добачуємо наш американський інтерес. І отсе ми повинні виявляти. Це є наше право й наш обовязок сказати своє слово й старатись свою думку розповсюднювати і перепирати. І робити це так довго, поки справа не вирішиться остаточно законним шляхом. Бо коли западе рішення, тоді говорить тільки влада в Вашинґтоні, а ми маємо її слухати і виконувати те, що вона наказує. Та поки це станеться, як це підкреслює ґенерал Гю Джансон, ми обовязані говорити те, що думаємо й що уважаємо добрим. І тому і ми можемо стояти з ґен. Джансоном на його становищі, що Злученим Державам нема наразі ніякої потреби вмішуватись в европейську війну й американським грошем і американським життям підтримувати далі те лихо, якого накоїли в першу чергу Анґлія і Франція версайським договором. Воювати за теперішній територіяльний стан в Европі, значить підтримувати те ошуство, якого допустилися алїянти супроти Америки, сплюгавивши цинічно проголошене нею право самовизначення народів. Це значить далі освячувати також і ті дикунства, яких вони допустилися супроти українського народу.

Ми не маємо нічого проти цього, щоб Америка знову проляла кров, як захоче, але за високі ідеали, за те, щоб здійснилося те все, що звязане з спасінням такої демократії, як це було проголошене Америкою в часі світової війни. Ніхто краще українського народу не зміг би оцінити ось такий благородний порив Америки. І тоді дійсно вартувалоб проляти кров. Але так треба відразу ставити справу. Як воювати за демократію, то за яку? Як за її побіду, то хто й як має з неї скористати? Інакше краще сидіти тихо, і замісць давати себе щераз натягати, робити бизнес. Всьо, що Америка може зискати, зискає без війни, бо без огляду на те, як війна в Европі закінчиться, престіж Америки, її фінансова і моральна сила, всеодно заважуватимуть. А як хочемо постояти за справжню ідею, за справжню демократію і справедливість, то добре. Тільки скажім собі: за яку?

ТРАҐІЧНІ ДНІ В ХУСТІ

(Наша редакція одержала зі Львова допис про події в Карпатській Україні, поданий очевидцем п. Олександром Севрюком, колишнім головою української мирової делеґації у Берестї. Припускаємо, що цей допис надіслано нам тому, що можливо не можна його друкувати в українській пресі під польською займанщиною. На всякий випадок він відноситься до тих траґічних подій, коло яких обертається тепер уся думка нашого загалу. Тому і подаємо їх. І то в такому виді, як їх нам переслано, без найменших змін).

Українці панують над містом.

15. березня вранці чехи стали покидати свої становища і щойно тепер звільнювали наших полонених січовиків. Казали, що швидко даватимуть зброю. Чехи втікають із Хусту. Вулиці загачені військовими вантажними автами з жінками, дітьми, псами та канарками. Втікають автами, мотоциклями, автобусами; втікають у протилежні боки — до словацького та румунського кордону, втікають зі зброєю та військовими матеріялами. Наші без зброї не можуть їх обеззброїти. На вулицях метушня, жиди спускають залізні жалюзії, чути вже мадярську мову. Всю ніч над містом стояло полумя, чехи палили свої архіви.

В 10. годині чехи покидають місто; починають нарешті січовикам видавати зброю. Січовики зайняли установи і становища на вулицях. Молоді 17—20-літні хлопці твердо і певно тримають рушниці; їх очі горять вірою і рішучістю боронити українську землю, та — бідні — вони очевидно не вміють з тих крісів стріляти. Ось военною ходою машерує відділ січовиків, його веде цивіліст у ясному пальті. Це **Лисюк із Америки;** тіло його сина лежить тут поруч у школі. Він обсаджує нашими людьми банки. Гордістю палає українське серце! Українці опановують положення в місті.

В 12. годині страшний вибух потряс вікнами Хусту. Чехи при відході висадили муніційні склади. Всеж залізні жалюзії жидівських крамниць з гуркотом підносяться, знову чути лише українську мову. Гучномовці на всіх углах вулиць, що півгодини підбадьорюють населення: „Нам іде на поміч великий німецький нарід із його славною армією. Ця армія вже зайняла Чехію і Моравію. Вона наближається до наших границь!"

Місто потонуло в жовто-блакитних прапорах. Сьогодні в 15 годині перший карпато-український сойм проголосить незалежність. І знову гучномовці голосять, що німецьке військо вже у Пряшеві та наближається до границь Карпатської України. Всі дивляться на небо. Де більше щирої радости і бурхливих овацій міг би зустріти німецький літак, як не тут — у цій порі — в Хусті?

У нікого нема сумніву, що вони прийдуть. „Лишеб протриматися" — в усіх на устах і в думках. На вулицях появилися місцеві німецькі юнаки зі свастикою на рукавах. Це ще більше дає надій та заспокоєння. Минають години. Українці панують над містом, чехів майже не видно, у кожного святочно маячить жовто-блакитна стрічка.

Перша сесія карпато-українського сойму.

В годині 15. у державній українській ґімназії. Урочисто прибрана саля для першої сесії першого карпато-українського сойму. Коло 16 години **премієр А. Волошин** відкриває історичне засідання гарною промовою. Вибирають одноголосно президію — предсідника А. Штефана і заступників Ф. Ревая та С. Росоху; секретарів і всі комісії. Все проходить спокійно і урочисто. Премієр А. Волошин складає присягу на руки предсідника сойму. Перше засідання сойму закривається, відкривається друге. Читають проєкт основного закону. Перший параґраф закону проголошує самостійність Карпатської України. Бурхливі овації. Посли і присутні встають і з піднесеними руками з ентузіязмом співають національний гимн. Дальші параґрафи відносяться до назви держави, її республиканської форми, жовто-блакитних барв, української мови, гербу, гимну (Ще не вмерла Україна) тощо. В проєкті сказано, що державним гербом є дотеперішній герб Карпатської України (медвідь). **Посол Росоха** пропонує на державний герб — тризуб св. Володимира, та в черговому засіданні в другому читанні премієр Волошин знову вносить поправку, що гербом є дотеперішній герб Карпатської України та поруч із ним уживається тризуб. Ніхто не спротивився. Чеський посол адвокат **д-р Дрбаль** домагається в основному законі параграфу про забезпечення прав менщин. Якось дивно чути цей внесок саме тепер із чеських уст... І так ділово згідно з конституцією ідуть одне засідання за другим.

Серед цієї трохи може занадто офіційної процедури нараз вважає палка промова **д-ра Михайла Брящайка.** Невтаємниченим з початку здається, що він говорить ніби не до речі. М. Брящайко проголошує вічні права українського народу на цю закарпатську землю, проголошує її споконвіку український характер, незалежно від того, що могло би незабаром статися. „Може дні або й години нашого уряду почислені, може небезпека вже перед нашими дверима, але ніхто не може стерти з душі цього народу його українське єство!" І коли в перерві стає відомий мадярський ультимат, речинець якого кінчиться за дві години — вся ця промова набирає велитенського історичного значіння. **Лисюк фільмує і його апарати записують усі промови.**

На передостанньому засіданні одноголосно при гучних оваціях таємним голосуванням вибрали першого президента Карпато-Української Республики. В усіх на устах лиш одне імя. Перший президент виголошує свою першу промову.

В останньому засіданні на пропозицію Федора Ревая сойм ухвалює звернутися до Гітлера з проханням взяти в охорону цю державу, що дотеперішнє існування вона йому завдячує. Пусто стоїть зарезервоване місце німецького консуля...

І подивляючи холоднокровність президента Волошина, свідомого небезпеки, що грозить цьому краєві, мимохіть летять мої думки до Києва, де 20 років тому другий великий призидент, пок. М. Грушевський, у майже аналоґічних обставинах під гуркіт большевицьких куль і артилерійського вогню, що засипали будинок Центральної Ради, з такою самою холоднокровністю переводив голосування над конституцією Української Народної Республики.

Безпосередньо перед приходом мадярів до Хусту.

Засідання скінчилося коло 19. години, мадярський ультимат кінчився в год. 20.

Повертаємось до дому; та хто спить у цю ніч? Хоча і заборонено ходити по вулицях, січовики пізнають наших людей і не роблять їм трудноців.. У ночі повернулись чехи, що покинули місто вранці. Їх по дорозі наші обеззброїли, румуни не пустили, і вони тепер з клунками, псами, котами і канарками вештаються по місті і тільки утруднюють завдання наших січовиків. Виглядають вони тепер зовсім не так войовничо і по „геройськи", як минулого дня. Цього самого вечора і ночі зголосилось багато наших еміґрантів, здебільша старшин світової та визвольної війни, до оборони цього українського краю. Вони щойно дістали зброю, якої не тримали в руках уже більше 20 років. Один, славний зі старих часів кулеметчик просить дати пару годин для вправи його заскорузлих рук.

— Нема часу — вправляти будеш на мадярах! — кажуть йому.

І знову поповнюється гордістю українське серце. Чейже постійно говорили, що наша еміґрація неспосібна вже більше до ніякого чину! І вистарчило подиху рідної землі, щоб і у неї збудити козацьку кров. Скільки з тих людей повернулося з поля слави?

Вістки, що приходили з будинку уряду, були все гірші і гірші; **танула надія на німців.** Чехи відмовлялись боронити цей край, з якого вони жили 20 років. На фронт до Севлюша йшли лиш українці.

Д-р Волошин з кількома людьми вранці покинув Хуст. У будинку влади розгардіяш, у непорядку порозкидані папери, на столі президента лежить покинене телефонічне слухальце. Урядовцям виплачують платню. Один демонстраційно намагається говорити „по русски" і підписує поквітування з твердими знаками — „Павелъ Федоръ".

Одначе в місті порядок. Славна Січ тримає всіх у респекті. Не чути вже гучномовців.

Нараз стрілянина. Юрба панічно кудись біжить. Знову з гуркотом спускаються жидівські залізні жалюзії і щезають поволі українські прапори. Стріляють у місті, очевидно, місцеві мадярони. Лисюк під кулями йде ховати сина...

І знову подивляю молодих січовиків, що з крісом на поготівлі швидко заводять порядок. Вулиці опустіли. Тільки на ношах несуть убитих і ранених. Ще і ще. На фронт ідуть панцирники, потім знову вертаються і знову ідуть. Звязкові на мотоциклях мчаться вперед, то назад. Приїхали два вантажні авта і привезли з фронту останніх чехів, що, хоч добре озброєні, повтікали перед мадярами. Зменшуються українські стежі на вулицях, бо треба підсилити фронт. Фронт боронить лише наша Січ.

Світло перерізали вже мадяри і в готелевій каварні при закритих жалюзіях і маленьких свічках чути зловіще шушукання. Українські прапори зовсім щезли. Над містом зявляється літак. У декого з українців зроджується надія. Марна, бо літак — старомодний біплян, що у німців можна знайти хіба в музеї.

Коло 15. години йду вулицею із земляком. У цій критичній хвилині місто має щецілком український характер. На вулицях наші мужні січовики, що зуміли втримати порядок і виробити **пошану до себе навіть у ворогів;** на майже пустих хідниках тільки українці.

Нараз, як ми опинились на одній із задніх вулиць, стали знову густо стріляти, але вже за містом біля Тиси. Стріляли без перерви і ґусто скорострілами. Земляк кликав мене до себе; стали вже стріляти і на вулицях із револьверів. Один, що вказав нам дорогу через городи, став потім стріляти в нас.

На вулицях уже висовуються мадярські прапори — зовсім свіжі, щойно вшиті. Вулиці зовсім опустіли. За мостом стріляли далі. Не було вже сумнівів — **мадяри підходили до міста.** Я не всилі був сидіти в замкненій кімнаті земляка. Відкрили вікно. Стріляли три чверти години, нарешті все стихло. Вулиці мов вимерли. За 15 хвилин засурмили сурми. **Це відступала Січ.** І знову тиша! Ми мовчали. У господині хати — гуцулки дві сльози скотились по обличчі.

Мадяри в Хусті.

Нараз на вулиці крик і гамір. Діти, жінки — все бігло до головної вулиці. Мене втримували, та я попрощався; ліпше вийти саме тепер. **Головною вулицею йшло мадярське військо.** Вояки без постави, без запалу; на роверах їхали перші, за ними цивільні авта з військовими і цивілістами; з авт виглядали кріси На хідниках люди вигукують „Ельєн мадяр!" Були між ними такі, що перед кількома годинами кричали: „Слава Україні!" Військові і цивілісти йшли і їхали безперервними кольонами. Мені тяжко було дивитись і я пішов задніми вулицями в напрямку до німецького консуляту. Коло будинку Січи гуділа юрба; хтось намагався зірвати український прапор. Нараз знову револьверові стріли — очевидно наші — і відтак мадярські машинові кріси. Я перечекав на подвірю. На моїх очах зірвали український прапор, розірвали його на шматки, потоптали. Юрба ревіла при цьому глумливо: „Слава Україні — Січ!"

Стали грабувати будинок; з вікон летіли коци, плащі, меблі. Я пройшов поруч на вулицю Свободи. Якась баба несла награблене, друга їй докоряла: „Тетяно, та цеж наших людей річі. Стидайтесь!"

— Та чому? Ліпше, щоб це ми розібрали, ніж жиди та мадяри!

Теж льоґіка!

Я стояв при вікні та розмовляв із німецьким консулем. Нам назустріч наближалась кольона авт. На першому стояв мадярський майор, командант тих частин, що зайняли Хуст. Він зійшов із авта, радсно підійшов і привітав по німецьки консуля.

— Чи маєте великі втрати? — спитав консуль.

— Так — у Севлюші; коло Хусту менші — відповів майор.

І це я довідався, що не чехи, а наша Січ завдала їм ті втрати.

Я пішов вулицею далі. Те, що я побачив на вулиці Свободи, 50 метрів від консуляту, пройняло мене жахом.

Наші селяни, зігнувшись під тягарем, несли два великі стовпи, а їх підштовхували та наганяли мадярські вояки. Я спочатку не зрозумів призначення цих стовпів, нараз почув несамовиті крики цивільних, що йшли разом, що це шибениця, на якій мають вішати українців. Це було пів до шестої, пів години після того, як мадяри ввійшли до міста.

Блукаючи один, я дійшов до головної вулиці; на хідниках юрба, **жиди зривали українські вивіски,** коло Баті гармати та скорострили, спрямовані проти двірця.

На площі коло мого готелю я зустрів німецького журналіста Г., норвежського українця С. Ми мовчки дивились на безперервні кольони вступаючого війська. Всі начіплювали на себе мадярські стрічки, видно, що без стяжки люди почувались у небезпеці...

Головною вулицею напроти наступаючого війська **відділ мадярського війська (15—20 вояків) вів чотирьох закутих українців у цивільному. Зпереду багнети, задні багнети кололи їм спини. Кров лишалась за ними. З кожного відділу наступаючого мадярського війська виходив мадярський вояк і бив їх, погоничі військових підвод сікли їх лиця батогами, портієр мого готелю, що ввесь час викрикав „Слава Україні!", несамовито до них прискочив і при помочі мадярських вояків плював на них і бив їх по лиці до крови, приговорюючи при цьому: „Ось тобі Слава Україні!" Нещасних українських мучеників відвели до міського ратуша. Кінець їх відомий.**

На вулиці продавці вигукували вже **продаж „Русского Вѣстника" (органу Бродія з Ужгороду).** В маленькій крамниці паперу виставили московський прапор і балакали по московськи. В каварні сказали мені, що одночасно з мадярами наїхало багато москвофілів і цивілістів із Ужгороду. Світла не було, видно заборонили. До нашої каварні вдерлася банда мадярських терористів у цивільному, що прийшли разом із військом. Розбишацькі обличчя. Дістають по пять пенґів за день — без права якихось претенсій в разі смерти. Мадярський старшина просив і переконував їх десять хвилин, щоб залишили льокаль.

17-го березня вранці прокинувся я від реву юрби. Це **портієр мого готелю вів наступ на українську молочарню,** що напроти мого вікна, вів юрбу приїзжих розбишак. Всі українські вивіски в Хусті були вже або зірвані або їх із лайкою зривали. Добре поінформовані люди сказали мені, що цієї ночі **розстріляно коло хустських трансформаторів сорок українців. Саме арештували українського професора, що перший свого часу вивісив український прапор (здається, проф. Мандзюк).** На бічній вулиці юрба. Бють **несамовито січовика.** Нарешті мадярські вояки **напів живого українця відтягнули на подвіря і я чув три стріли..**

Місто було переповнене чужими людьми; настрій був такий, що **вистачало комунебудь вказати на когонебудь як на українця чи січовика, щоб його розшматували.**

В 10 годині я зустрів на головній вулиці **Перевузника, д-ра Кочергана і ще одного українця. Вони йшли свобідно і отверто, не мали наміру ховатися.** Я залишив їх цілими в місті.

По дорозі з Хусту до Севлюша.

17. березня в день я покинув Хуст. Безконечною чергою ішло та їхало мадярське військо. Правда, військо дуже примітивно озброєне, без панцирників, без тенків, без змоторизованих частин, але все таки реґулярне військо. Та якби так 30-тисячна чеська армія в Карпатській Україні, чудово озброєна і вивінувана, була виступила разом із січовиками проти мадярів (що при іншій політиці було таки можливе), то булаб створена нова міжнародня ситуація, яка могла булаб врятувати Карпатську Україну... Поїзди та вантажні авта везли в напрямку до Гуцульщини гірську артилерію. Мадярщина була змобілізована, поїзди змілітаризовані, почта, телеґраф також.

Вся дорога між Хустом і Копаним (у напрямку Севлюша) була засіяна трупами українських вояків. Вони лежали по 5—10 осіб, іноді більшими, іноді меншими гуртками. Сірі однострої січовиків і брунатні плащі з українськими перепоясками. **Деякі з них були вже півнагі, переможець здер із трупів чоботи і навіть штани.** Далі від дороги, над тисою, кажуть, українських вояків лежало ще більше.

У Севлюші стояла сила мадярських трун у квітах, у Віоку було ще 18 мадярських трун...

Всі мадяри з погордою говорили про чехів, яких не видно було зовсім на фронті. **З ненавистю, одначе із пошаною згадували українську Січ,** що славою вкрила українське імя в Карпатській Україні.

Олександер Севрюк.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА

В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина друга.

(55)

Розбишаки навмисно приїздили до господаря заїзду, щоби поглянути, хто буде переїздити. Вони не нападали на подорожніх в заїзді, лише побалакавши з ними, удавали, що вони такі самі подорожні, відїздили скорше, а відтак робили засідку в лісі. Господар поневолі помагав їм, побоючись, щоби не спалили хати або і його самого убили.

Розповівши з головна свою долю Урманові, Кудеяр додав, що їде в свою посілість по жінку.

— Нема чого, товаришу, сказав Урман, — мене наперед поспитай. Твоєї жінки там нема, та і посілість ані її, ані твоя.

— А деж вона? жиє? — скрикнув Кудеяр.

— Може і жиє... — сказав Урман. — А ти ось що слухай: Коли тебе турки взяли, ми вернулися домів по царському приказу. Я перший привіз жінці сумну вість про тебе, тай порадив: „Їдь в Москву просити цариці. Най би государ велів переписатися з турецьким султаном, щоби твого мужа пустили з неволі". Вона поїхала. А цариця занедужала, а відтак і померла. Твоя жінка ходила і до цього і до того; їй обіцювали всьо, а нічого не зробили. Вернулась в посілість, живе сирітка та жде. Жде рік, жде другий; знов поїхала до Москви, стала просити то цього то того. Знов їй обіцяли. „Вертай, кажуть, у свою посілість і живи там, а муж до тебе приїде". Ось вона жде рік, другий, третій, а тебе нема... А тут вийшла від царя опричнина; зачали у властителів відбирати посілості і давати другим. Небавом буде два роки, як взяли твою жінку і повезли до Москви, говорять, вислали її у якийсь монастир жити, доки ти не вернешся, а в який монастир, цього ми не знаємо. А твою посілість дали якомусь вихрещеному татаринові.

— І ти говориш правду? — сказав Кудеяр.

— Най Бог убє мене таки на місці... По що мені видумувати. Ти давно у нас не був, тож і не знаєш, що тут діється. Ти говорив про себе, а тепер скажу я тобі про себе. Я чоловік не московського роду; ти чув може, що на Карані був царем Шиг-Алай, дуже вірний чоловік московським государям; мій отець жив у нього і умер при нім а мене сиротою лишив. Взяли мене русскі люди, вихрестили і виховали, а цар подарував мені посілість. Чи не гарно! Я оженився з русскою, жив з царської платні і вірно служив його царському величеству. Нараз ні сіло, ні пало, без причини відобрали у мене посілість і веліли з другими іти на поселення в новозавойовану німецьку землю. Ціле господарство у нас пропало, а нам і на дорогу не дали нічого, так, що хоч з голоду умирай: я рад-нерад покинув жінку з донечкою, не було з чого їх виживити, а і тепер не знаю де вони: кажуть, що запродались комусь в найми. І наші білевські, діти боярські, що їх пігнали в німецьку землю, покинули свої родини, а другі й самі померли в дорозі; а котрі остались живі, всі до одного повтікали і зачали жити в землянках, а що не було з чого жити, то й пустились на розбої. Нас граблять, то чому ж би і нам не грабити.

— Зі зною ще гірше було — сказав Окул. — У мене жінка була недужа, четвертий рік з печі не двигалася, а двоє дітей малих. Від царя прийшов указ віддати мою посілість опричному чоловікові царському, прислано городничого, щоб вигнав мене з родиною.

(Далі буде).

ЮВІЛЕЙНА ВИСТАВА З ПРИВОДУ 100-ЛІТТЯ СМЕРТИ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

відбулася в Парижі 4. березня в салі „Сосієте Саван". Виставили „Наталку Полтавку" в супроводі орхестри під управою композитора М. Геращеченського. Режисерував П. Шмалій.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛИШ КРОВЮ ОКУПЛЕНА ВОЛЯ Є ТРЕВАЛА.

Хто з щірих українців не відчуває тої страшної трагедії, що сталась на Карпатській Україні? Стільки радощів, стільки мрій і плянів! А тут зараз ворог все перекреслив. Та годі плакати, треба робити. Пережив український нарід не одно нещастя в своїй історії, пережне і цей дикий мадярський наїзд. Живого народу ніхто й ніщо на світі не скує. А що наш нарід в тій частині української землі живий, найкращим доказом ця геройська боротьба карпатських українців. Слава Вам січовики, лицарі хоробрі! Не завели Ви 45-міліонового народу.. обороняючи кожну пядь рідної землі та поливаючи її своєю святою кровю. Ваша слава і хоробрість перейде до історії, а майбутні українські покоління згадуючи про Вас з пошаною схилюватимуть свої голови.

А тимчасом ми, українська іміграція в Америці, мусимо виконати те, що до нас належить. Ми не сміємо попадати в розпуку та заразом у нечинність. Мусимо далі працювати для нашого визволення, а в тій хвилі ми мусимо зібрати жертви для тих, що зістали ранені в боротьбі з наїзниками, або опинились десь на засланні, чи в полоні.

В тій трагічній хвилі ми мусимо всі скупчуватись до одної цілі. А кров пролята на Карпатській Україні хай не буде для нас причиною до розпуки, тільки підйомом до праці. Бо правдиву волю виборюється тільки кровю. Хто волю здобуде без боротьби, то без боротьби й втратить. Чехи в цьому випадку повинні послужити для нас як приклад.

А. Бугуцький,
Рочестер, Н. Й.

ГОЛОС З АЛЯСКИ.

Хоч нераз чоловік працею перетомлений, то проте є велика цікавість прочитати українську пресу і довідатися як стоїть українська справа. Це найголовніше. Вже час і пора мати нам свою державу. Здається, що якби всі українці так щиро працювали, як ті, що в Америці і Канаді, то ми такиб скоро добились своєї держави.

Працював я 15 літ у глибині Аляски, в копальнях і все було добре. Правда і там я зустрічав ріжної народности замотеличених большевиків. Та з чужинцями все можна ліпше порахуватись, як зо своїми. Але тота копальня, в якій я працював, вичерпалась і її замкнули. Менаджер цеї копальні пішов шукати іншої праці. Він її знайшов недалеко канадійської границі, коло Джуно. А знайшовши мене повідомив про те і писав приїздити.

В Джуно я знайшов 8 „наших" людей з Буковини. Довідавшись про мене вони зайшли на моє помешкання й почали випитувати про відносини в глибині Аляски. Я радо розказав їм про все і здавалось, що все гаразд. Але по кількох днях вони знов до мене загостили і тим разом показали мені листа з їх організації із Ванкуверу, щоб збирати жертви на політичних вязнів. „На яких вязнів?" — питаю я. „Та на тих, що терплять за інтернаціоналістичну комуністичну ідею", відповідають вони. Отож я далі довідався, що всі вони є большевики і що большевицька ідея дорожча їм від своєї, української.

Почалась між нами дискусія, в часі якої вони вихваляли свою большевицьку організацію та казали, що вона „наймудріша на світі". Знову мене лаяли „фашистом". На це я їм відповів, що хоч може їх організація і „наймудріша", але вони найдурніші на світі, що до неї належать. Бо вона не добра бажає українському народові, тільки вигублює його голодом, та розстрілами. Я їм вказав, що ось большевицька організація недавно скрито вбила нашого славного проводиря Е. Коновальця; а один із них на це сказав, що якби знав котрий то большевик поповнив цей морд, то стратив би з ним $20 на пиво. Після такої дискусії я їх викинув з хати і сказав більше до мене не приходити.

Прикро робиться, що ось в той спосіб треба було розійтись ніби то зо своїми людьми, яких я такі довгі роки не бачив, та за якими так тужив. Та годі інакше. Зо зрадником свого народу не варт говорити. Ліпше чесний чужинець, ніж свій яничар.

Нераз, читаючи старокраєві видання, як ось календар Червоної Калини, та інші, думаю собі, чому нам, великому народові не вдалось закріпити своєї самостійної держави. Виходить, що в той час, коли була нагода, таки ми ще не були вповні дорослі до своєї держави. Багато помилок робили. Та від того часу обставини змінились на краще. Інший вже нарід настав: свідомий, завзятий, з вірою в свою справу і завзяттям добитись свого.

Йосиф Голубець,
Джуно, Аляска.

„РЕСПУБЛІКА, ЩО ПРОІСНУВАЛА 24 ГОДИНИ"

(Німецький часопис про останні дні Карпатської України).

(УПС) „Ноес Вінер Тагблят" з 23. березня приніс під повищим наголовком статтю свого кореспондента з Хусту, з якої частини подаємо:

„...Мадяри сконцентрували були частини при кордоні й чекали на вмарш. В ночі з 13. на 14. березня поставив український уряд домагання, щоби чеська жандармерія узброїла національну ґвардію. Це й сталося, але годину пізніше видали чехи приказ, щоб „Січ" назад обеззброїти. При цьому прийшло до боротьби між Січчю та жандармерією й заалярмовано армію. Цим робом запанувала чеська військова команда ще на один день над Хустом. Але вечором наступив так само нагло новий оборот: Словаччина оголосила самостійність. Наслідком цього проклямувала й Карпатська Україна себе самостійною й творила новий, однородний український уряд. Миттю став Хуст наново національно-українським. Чеський день оставив тільки 120 вбитих і ранених.

15. березня. Ранком видно вже було, що чеське військо відходить. На всіх домах повівав жовто-блакитний український прапор. Національні ґвардисти були знову озброєні й виконували в своїх блакитних одностроях жандармську службу. Хто не мав однострою, наклав на рукав жовто-блакитну опаску. По середині головної вулиці виконували поліційну службу молоді люди з німецької партії з опасками з свастикою на рукавах. Багато чужинців виїхало вчасним ранком на лоб на шию в автах на румунську границю. Я був одиноким закордонним журналістом, що оставався до кінця цієї народженої драми в Хусті, теж одинокий не-українець, що брав участь в памятнім першім і останнім засіданні карпатсько - українського сойму.

Найближчий оборот приніс ще той сам день. Коли з одного боку карпато - український, негайно скликаний сойм потвердив й законно закріпив український самостійність, захмарювалося скоро небо з боку Мадярщини й над соймовим зібранням повисла грізна громова хмара: Мадярський ультимат і марш мадярських частин. Ситуація змінялася що години... В 4 год. зібралися без всякого церемоніялу з усіми познаками горячкового поспіху сойм в руховій салі гімназії й Карпатська Україна проголосила себе самостійною республикою з офіційним імям „Карпатська Україна" й з дотеперішнім краєвим гербом побіч великоукраїнського гербу. За великою підвищеною трибуною, накритою червоним сукном, забрав місце уряд. За ним на стіні висів герб з ведмедем. Бічні стіни були прикрашені національними барвами. Після першого конституючого засідання наступило пять „дальших засідань, на яких законно устійнено всі конституційні основи. Бесідників переривано часто бурхливими оплесками й окликами „Слава Україні!". Один посол говорив: Колиб цій новоповсталій державі призначено було тільки коротко проіснувати, то завдяки цьому остане ця країна на все українською. Батько одного молодого, день перед тим застріленого американця фільмував поодинокі фази соймових нарад. Два рази співали тужний національний гимн.

Потім звернулася вся увага знову тільки на мадярський наступ. Вдержиться „Січ" чи ні? Прийде поміч чи ні? Севлюш втрачено й відбито назад. Безперервно відходили все нові частини в напрямі Севлюша, самі молоді юнаки, між ними багато студентів, з яких більшість ще ніколи не мала передтим рушниці в руках, слабо озброєні, без всякого військового вишколу, але пройняті невгнутим фанатизмом й розпучливою рішучістю безвихідности. Я знав багато з них, нині всі вони мертві. Це була трагічна остання фаза двогомісячного національного руху, що тут вхопив був коріння".

Далі описує автор прихід мадярів до Хусту й як то наперед демонстрували свою „мадярськість" жиди й мадярони. На кінець читаємо в статті: „А там високо в Карпатах, де живе чисто збережене українське племя гуцулів..., в Рахові й Ясіні, там високо в горах тепер затяжні бої... Це були отже три останні короткі нагло наступаючі по собі акти політичної драми Карп. України; яка розгорталася до свойого кінця з напруженням, що запирало віддих й оточена відблисками політичної бурі, якої заграва надала цьому малому по собі видовищу з його трагічним історичним тлом характеру геройчної величі. Епізода на краю сучасної політики!".

ІСТОРІЯ ПАРОПЛАВУ

(п) 1492. року Христоф Колюмб доїхав до Америки на судні-вітрильнику, т. зв. каравелі, за 69 днів. У нашій часи пароплави перепливають дорогу Колюмба за 4—6 днів. Колюмб мав на своїй каравелі всього кільканадцять людей — сьогодні пароплави перевозять кілька тисяч пасажирів, а сама їх залога доходить нераз до тисячки мужви. Як же дійшло до такого розвитку?

Про перші судна маємо вже вісті зі св. Письма в оповіданні про потоп. Арка Ноя була з дерева й ще досьогодні більшість суден на світі таки зроблена з дерева; але це переважно судна близької плавби. Таксамо невеликий поступ дали мореплавству вітрильники, що були залежні від вітрів. Тепер є ще досить вітрильників, але старої будови; їх уживають переважно до спортових, згл. навчальних цілей.

Правдивий перелім у мореплавстві стався щойно з відкриттям парових моторів і переходу в будові суден з деревного матеріялу на залізний. Ці два винаходи дали змогу збільшити в сотні разів підйемну силу суден і їх розміри та вдесятеро збільшити швидкість руху. Наприкінці XVII. століття почали при будові суден уживати частково металю: підводну частину кораблів оббивали мідними листвами, щоб захистити корабель від шашеля-свердляка. Проте перше залізне судно збудоване в Англії 1822. року. Був це ще вітрильник; знову ж, навпаки, перші пароплави були деревляні.

Звичайно вважають, що пароплав винайшов американець Фултон. Це не зовсім так, бо в Фултона було декілька попередників, лише менше за нього „щасливих". Уже винахідник повітряно-парової машини й парового кітла Папен намагався примінити свою машину до пароплавання. Відомий математик Бернулі 1738. року пропонував ужити до пароплавання гидравлічний мотор, а 1753. року колесо-турбіну, кручене парою. Німецький математик Айлєр ще 1764. року радив уживати для тієї цілі шрубовий мотор. І до Фултона декілька осіб ставили на судна парові машини, але такі самісінькі, що їх уживали по фабриках. До тих осіб причислім Жофруа (1776), Мілера (1779) й особливо Симінгтона (1802). Пароплав Симінгтона навіть деякий час... плавав; але на винахідника так нападали перевізники, що він мусів зняти машину зі судна.

Роберт Фултон був не лише досвідчений винахідник, але й завзятий характер. Свій пароплав Фултон показував Наполеонові, та великий цісар виявив себе в тім напрямі дурнем і назвав винахід дрібницею. Подібно гадали й французькі академики і то саме в часі, коли тим винаходом можна було побити Англію... Отже Фултон вернувся до Америки і там у 1806 році пустив перший пароплав, що правильно курсував рікою Гудсон. Цей перший пароплав був із дерева, довгий на 425 м.; зозаду мав маленьке вітрило до керування судном.

Перший пароплав, що 1818 році приплив з Америки до Европи, був також деревяний. Властиво був це вітрильник, але мав машину, яка працювала за супротивного вітру зглядно підчас безвітря. Частково парою, частково вітрилами цей перший морський пароплав „Саванна" переплив з Америки до Англії за 26 днів. По повороті домів зняли з „Саванни" машину.

„Поспіх" пароплавів в Америці звернув на них увагу в Европі. В Англії Бел пустив свій пароплав „Комету" на річці Клайд. „Комета" ще й тим славна, що перша з пароплавів розбилася в 1821 році. Взагалі — небезпечні були ті перші пароплави: 1835. року від вибуху кітла загинув пароплав „Меджестик" із 60 пасажирами. Оця небезпечна комбінація: парових машин на деревяних суднах — причинилася до того, що скоро почали будувати пароплави виключно із заліза.

Перші пароплави мали посередині т. зв. гребні колеса, подібні до наших водяних млинів. Через те їх швидкість була невелика. Щойно в 1829 році Ресель запропонував заміняти гребені колеса шрубою, якої тепер скрізь уживають. Але пропозицію Реселя примінено в практиці щойно 1838. року на пароплаві „Архимед". Довжина першого шрубного пароплаву була 38 м.; осадку мав він на 3 м. Конструкцію корабельної шруби вдосконалив Ерiксон: його пароплав робив уже 10 вузлів (коло 20 км.) на годину. Після того швидко почали рости розміри кораблів. 1843. р. збудовано корабель „Великобританія", довжини 88 м. і 8,900 тон (корабель 1,000 тон витискає 1,000 кубічних метрів води, отже може вивезти около 250 тисяч кг. вантажу). Тодішня преса не могла вийти з зачудування над величиною цього „велитня". Сьогодні маємо вже пароплави 20 разів більші!

Вже в 1858 році збудовано пароплав „Великий Східній", 207 м. довгий, тонаж 17,690 тон. Але цей пароплав по ріжних невдачах продали на злом 188. року. Після тієї невдалої спроби довго не відважувались будувати такі великі пароплави; зате використовуючи при будові ріжні досвідчення, що їх мав „Великий Східній".

Та зо зростом світового транспорту пішла потреба на великі кораблі. І ось у 1910. році збудовано трансатлянтик „Олімпія" з 45 тисячами тонажі. Це ціле плаваюче містечко мало 3,200 населення. Ще більший був „Титанік", якого будівничі написали на ньому горде гасло „Без Бога і без пана". Та вже в 1912. році „Титанік" ударився з ледовою горою й затонув із сливе 2,00 пасажирами. Підчас катастрофи музика грала побожний гимн „Ближче до Тебе, Боже", а два католицькі священики розділювали нещасним останнього розгрішення, доки не пішли з кораблем на дно.

Первісний тип пароплаву, головном машин, що женуть шруби, основно змінився. Це вже тепер не пароплави, а теплоплави; женуть їх уже не вуглям і парою, а нафтяними оліями й газами. Сучасні теплоплави беруть по 6,000 чоловіка й переплывають з тим містечком продовж 4 днів до Америки.

На Дніпрі перший пароплав зявився 1823. Це було примітивне судно місцевого будування, призначене для київської пристані. 1825. року це судно перевезено через пороги й воно робило рейси між Херсоном і Миколаєвом. 1835. року утворено спілку пароплавання Дніпром, а вже 1850. року відкрили комунікацію між Дніпровими порогами й Херсоном. Наприкінці минулого століття Дніпром над і під порогами робило вже службу понад 250 пароплавів. Перший морський пароплав на Чорному морі збудовано 1820. року в Миколаєві.

Через ужиття теплоплавних моторів, переважно Дізля, швидкість пароплавів доходить тепер до 50 вузлів на годину, отже майже стільки, що добрий експрес. Швидкість малих човнів далеко більша, особливо т. зв. водяної блохи, що її винайшов наш земляк, інж. Крига. — („Новий Час").

Наслідувач.

У цирку виступає наслідувач голосу ріжних тварин. Особи з публики кажуть, яку тварину він має наслідувати і він показує це: піє як когут, реве як віл, іржить, кудкудакає. Захоплений оплесками, він прохає:

— Ще кого? прошу.

— Наслідуйте сардинку! — кричать йому з ґалерії.

ПРОХІД АВТОМАТУ.

Електро, механічний чоловік, збудований в Питсбургу, йде на прохід з дівчиною й хлопцем. Він зроблений з алюмінію, має 7 стіп висоти, курить, співає, виконує 36 штук і може сказати 77 слів. Його будуть показувати на Світовій Виставі в Ню Йорку.

КНИЖКА В ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ ПРО УКРАЇНУ

Книгозбірня історично-політичних праць „Евразія" випустила оце книжку Ріккарда Бонділі п. з. „Україна" — „Ля терра мартіре ед індома" (Страдна і непереможна земля.) (Видавництво Витторіні, Рим, 1939. р. ст. 207).

Твір складається зі вступу, семи частин і додатку.

В першому розділі вступу автор зразу відповідає на питання що таке Україна: „Хоча Україна положена між Европою і Азією, проте расово, мовою, вірою, психольогією і цивілізацією вона цілковито належить до Европи і від давніх часів була полем схрещування наплину і відплину рас і військ, що змагалися про дальше висунену частину нашого суходолу. Вона була й є огнищем політичного укладу східної Европи, й ця остання не знайде рівноваги і миру, поки Україна не віднайде своєї незалежности"... „Український нарід є свідомий цієї правди, вірить в цю свою будучність, твердо стоїть при цій ідеї-готовий до боротьби, до посвяти, готовий вмерти за велику Україну, за свою землю"... ...„Положена між Азією і Европою Україна все була, на протязі століть, першою стежею нашого суходолу, першою оборонною лінією етнічного, культурного і духового надбання білої раси проти азійських нападів".

В наступному розділі — „Европа сліпа", автор зупиняється над політикою европейських держав супроти останніх визвольних змагань України, роблячи висновок, що вони ділали на свою власну шкоду. Виступаючи проти тези про неіснування української окремішности, автор намагається виявити, в двох наступних розділах, справу історичних назв України, покликуючись на ріжні історичні документи. І в цьому може найменше пощастило авторові, бо, перекладаючи слова: Русь, Русин на: Руссія, Руссо, вніс ще більше плутанини. Останній розділ вступної частини присвячений преісторії України.

В трьох перших частинах твору автор дає начерк історії України, йдучи за тезами українських істориків. Історію доведено до 1921. р., а для східних земель — до найближчих літ (1937. р.). Заслабо опрацьовані доби української державности, так що читачеві тяжко створити собі образ про всебічне життя України як держави. Зате він зможе виробити собі ясний погляд про взаємини між Україною та Московщиною і Польщею. Останнім визвольним змаганням України автор присвятив багато місця, належно представив їх перебіг і обставини, внутрішні і зовнішні, серед яких Україні доводилось поборюватись. Вкінці автор дає характеристику советської політики супроти України (українізація, НЕП, колективізація і т. д.) і перебіг та методи боротьби українців.

Три дальші частини присвячені історії письменства і мистецтва України, від їх початків аж до наших часів.

В сьомій частині автор дає дані про територію, населення, міста й економічне життя України. Покликуючись на статистичні дані звертає увагу на її користі, які малаб Італія при існуванні української держави. Цей відділ вдався авторові якнайкраще.

В додатку знаходимо короткі історичні і статистичні дані про Карпатську Україну і про Зелений Клин. В останній частині, п. з. „Українська проблема й европейська рівновага", автор приходить до висновку, що тільки зі створенням української держави можна буде осягнути рівновагу, лад і мир в Европі й усунути большевицьку небезпеку.

ОБЕРЕЖНІСТЬ ПОПЛАЧУЄТЬСЯ В АМЕРИЦІ

Краева рада безпеки подає до відома, ща за останні пятнацять місяців автомобілеві випадки в Злучених Державах стало зменшувались, а тим самим маліли й людські втрати. Завдяки обережности, в тім часі остались живими 8,500 людей і не знищено міліонову вартість майна, автомобілів, тощо. Заощаджено теж міліони долярів у формі шпитальних випадків.

Зменшення автомобілевих випадків на дорогах завдячується ріжним людям і організаціям, які старалися довести до відома широкого загалу велику вагу безпеки. Головну ролю відограла краева рада безпеки, яка враз з поліцією й іншими чинниками вела в цілім краю заваяту кампанію проти автомобілевих випадків. В цьому ділі їм помагали редактори ріжних газет і журналів, які новинками представляли в газетах автомобілеві випадки й подавали з них правдиві знимки.

До зменшення автомобілевих випадків і збереження людського життя в цілій Америці дуже багато причинилася WPA. За її почином направлювано старі й будовано нові дороги, розширено і перебудовано в містах вулиці, викинено з доріг небезпечні скрути й побудовано мости або тунелі там, де вулицю перетинає залізниця. Перед місцями небезпеки всюди пороблено написи для осторогн

В области воздухоплавства WPA також не осталась позаду. Її заходом побудовано багато модерних стацій для літаків, приладжено велике число таких місць, де літак може осісти в разі небезпеки, устроїло поважне число світел при головних дорогах, а на горі ріжних будинків пороблено певного роду знаки для орієнтації пільотів.

Крім цього WPA має в ріжних містах своїх людей, які певним способом працюють над зменшенням автомобілевих випадків. Сотні умових робітників по цілім краю працює при вимірюванні нових доріг. Вони виробляють пляни і дають містам вказівки як будувати такі дороги на яких булоб якнайменше небезпечних випадків. В багатьох містах і стейтах це є перша спроба будови доріг фаховими силами. В численних містах вже призначено експертів на те, щоби точно простудіювати струї вуличного руху і предложити пляни повної регуляції. Звісно, що WPA покищо веде ту працю виключно по великих містах і лиш декуди вона поширена на цілий стейт.

Для доброго прикладу WPA має ще свою власну програму безпеки. На її 175,000 ріжного роду роботах в цілій Америці майже не було небезпечних випадків, бо федеральний уряд, який тепер є найбільшим працедавцем в цім краю, послугується такими методами безпеки, які є відомі кожному робітникові, що працював у фабричному заводі. Ці методи є прості, не коштовні, а приносять добрі наслідки. Заключаються в тім, щоби будинок, в якім люди працюють, був добрий, щоби все уважно перевіряти знаряди якими виконується працю, навчати як ними орудувати та слідити, щоби робітники уважали на приписи безпеки.

Тому, що WPA послугується такими випробуваними методами безпеки, нещасливі випадки, включно каліцтв і смертей, за останні три і пів року, після асекураційних знатоків, виносять менше половини проценту „нормальних" випадків при подібній роботі. Значить, що при праці на WPA збережено тисячі людей від смерти і каліцтва. Це вже велика ощадність не лише для краю, але й для суспільства взагалі, бо кінець-кінців, тягарі нещасливих випадків в індустрії спадають на плечі цілого суспільства.

Методи безпеки, якими послугується WPA повинні бути взірцем для працедавців, великих і малих, бо вони показують, що упляновані, відповідні методи безпеки коштують багато менше ніж нещасливі випадки у фабричних заводах, де працедавці не мають для своїх робітників доброго способу береження від каліцтва чи смерти.

НОВЕ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.

Окружна Лікарська Палата у Львові звернулася до лікарів з пригадкою, що рецепти мають бути виписані в польській мові. Воєвідський уряд, покликуючися на розпорядок міністра внутрішніх справ з 28. VIII. 1930 про видавання з аптик лікарських засобів, звернувся до аптикарів з упімненням, щоб вони придержувалися приписів і спосіб, як уживати ліків, подавали в польській мові, при чому додатково можуть подати його і в іншій мові. Ясно, що те упімнення вводить нове обмеження прав української мови та що звернене воно проти українських лікарів та аптикарів.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

DISCUSSES SEIZURE OF CARPATHO-UKRAINE.

To the Editor of The Star:

One reads much of all the wrongs that have been done in Europe coincidentally with recent developments. I would like to be permitted to mention, in a few words, one of them—the occupation of Carpatho-Ukraine.

The sudden and forcible seizure by the Hungarian Army of Carpatho-Ukraine, the federative state within the former Czecho-Slovakian republic is being mourned by Ukrainians throughout the world. For Carpatho-Ukraine had furnished hopes for an early liberation of other Ukrainian lands.

Yet the tragedy which befell that little autonomous Ukrainian country was not in vain. Through the valiant resistance which was put up against the regular Hungarian Army by its hurriedly organized, untrained and badly equipped "Sitch" guards, Carpatho-Ukraine has proved, in the first place, the great desire of Ukrainians for independence, and, secondly, it refuted by means of the blood of its heroic sons, the charges that the Ukrainian question is a matter of foreign intrigue.

In a declaration made in the Polish Senate on March 17 last on behalf of the Ukrainian perliamentary representation, Senator Tworydlo said: "***I wish to point out that at the time when the Czecho-Slovakian Republic fell, hundreds of Ukrainian youth shed their blood and gave up their lives, not only in the defense of their land, but also in the name of the great ideal of self-determination of peoples***" The oration of Senator Tworydlo was cut short by the President of the Polish Senate.

According to dispatches from Europe the Hungarian occupation of Carpatho-Ukraine was not carried out without a great deal of ruthlessness. In Chust alon, more than 100 Ukrainians were executed in the courtyard of "Sichowa Hostynnytzia"—formerly the Hotel Koruna ("Svoboda," April 7, 1939, Jersey City, N. J.).

Letters coming from Prague show that about 1,500 of the Carpatho-Ukrainian intelligentsia were executed during and after the Hungarian occupation.

Now that Carpatho-Ukraine has fallen, the Ukrainians have a tremendous task on their hands: to help the thousands of refugees, prisoners of war, and wounded, who fled into Slovakia and Rumania, or who remained in Hungary. For the purpose of helping these victims, committees have been organized in Prague, Bucharest and Belgrade.

The Ukrainians in Poland are forbidden to organize any aid for the victims of the Hungarian invasion. (It is impossible to think of any aid for them coming from Soviet Ukraine.) The greatest burden, therefore, again falls upon the Ukrainian immigrants in the United States. Numerous cables of appeal were recently published in the Ukrainian press in this country, and various Ukrainian organizations have already initiated a campaign to aid the Carpatho-Ukrainian refugees.

E. BOYAR.

April 11, 1939.

(The Evening Star, Washington, April 14, 1939).

RECORD POLITICAL CHANGE IS MADE BY CHUST

Flying three different flags in 27 hours, Chust (Huszt) made a political record during the Hungarian occupation of Eastern Czecho-Slovakia. First on the scene were the Czech colors, familiar there for two decades. Second came the flag of the independent state of Carpatho-Ukraine, set up as German troops marched into Prague. Third was the Hungarian emblem.

"Chust became the capital of Carpatho-Ukraine less than six months ago," says a National Geographic Society bulletin.

"The change came about as a result of the transfer to Hungary of the former capital, Uzhorod, during the first dismemberments of Czecho-Slovakia, after the Munich accord.

"Situated at the edge of the Carpathian Mountain forests, Chust is normally a town of about 20,000 inhabitants. Recent events, however, are reported to have increased the population by 50 per cent.

"For a thousand years before the World War, Chust belonged to Hungary. A remote, inaccessible village on the River Theiss, it was made part of Czecho-Slovakia, along with the rest of Ruthenia (now Carpatho-Ukraine) when that region joined up with the late Central European republic after the Treaty of Versailles.

"Under the Czechs, Chust grew considerably. One symbol of its modernization is a gas station in the heart of the city. It has five hotels and a number of new buildings which house offices of the former state and local government. Nearby is an airport.

"Despite its progress in trade and population, Chust is still a remote Carpathian town at whose back door rise vast maintain and forest regions where wolves, deer and wild boars roam. Bear hunting is one of the rare attractions which has brought many sportsmen to this part of Europe.

"Chust is a jumble of nationalities, including Ruthens, Hungarians, Czechs, Russians and Germans. The international color of the town is further emphasized by old habits of dress and customs to which some still cling. Market day is especially interesting when herdsmen in their sheepskin coats and trousers and farm woment in bright-colored costumes come in to trade their products."

(The Evening Star, Washington, April 6, 1939)

UKRAINIAN GOAL

To the Editor:

Does LOOK (March 14) believe the freedom-loving Ukrainian masses will defend the Soviet regime that keeps them down with terrorism? Once conflict breaks out between Soviet Russia and any other power, Ukrainians will turn their guns against their oppressors and establish a true and free government. Hitler or anyone else will not dictate to 45 million united people...

JOHN ARNAVASKY,
Cleveland, O.
(Look, April 25 1939)

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МІЛВОКІ, ВІС. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 103., відбудуться 22. квітня, точно в годині 7. вечором, в церковній салі, 1231 Скат стріт. Проситься всіх членів і членкинь прибути на збори, бо є важні справи до полагодження. Буде теж квартальне справоздання контр. комісії. Не забудьте привести зо собою на збори ваших кумів-приятелів; більше дітей впишім до нашого рідного Батька-Союзу, щоби ми всі в місті Мілвокі і околиці належали до одної рідної нашої організації, У. Н. Союзу. Довгуючі члени повинні сами себе пильнувати, не затягати місячних вкладок, бо потім нараз більшу суму тяжко заплатити, а за неплачення місячних вкладок по статуту У. Н. Союзу, члена суспендується. — Т. Танін, предс.; П. Стецик, кас.; Т. Барсук, секр.

ШИКАГО, ІЛЛ. Звичайні місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 106., відбудуться в неділю, 23. квітня, в годині 12. вполудне, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, Оклей і Райс ул. Просимо всіх членів і членкинь явитися на ті збори, бо маємо важні справи до полагодження. Просимо довгуючих членів, приходіть на збори тай почасти сплачуйте свій довг, бо тоді є уже дуже тяжко сплачувати, як є велика сума. Кличемо ще раз усіх членів нашого відділу: вписуйте свої діти в члени У. Н. Союзу. — Н. Гуль, предс.; В. Єдинак, кас.; Г. Даньків, секр.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372., відбудуться в пятницю, 21. квітня, в годині 8. ввечір, в тов. домі. Проситься всіх членів прибути начас. Довгуючі члени повинні вирівняти свої залеглисти. — Ю. Голинський, пр.; В. Реновець, кас.; И. Ярема, секр.

САВТ ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячний мітінг відділу 312. відбудеться в суботу, 22. квітня, в годині 7:30 ввечір, в домі парохіяльнім. Проситься прибути начас, бо є багато справ до полагодження. — Петро Дибайло, В. Хміль.

НЮ ГЕЙВЕН, КОН. Місячні збори Тов. Любов, від. 370., відбудуться в суботу, 22. квітня, в гали церковній, 127 Парк ул., точно в годині 7. ввечір. Проситься всіх членів прибути на означений час, бо є важні справи до полагодження. Так само напоминається довгуючих членів вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. Проситься членів старатися приєднувати нових членів до Тов. Любов і до У. Н. Союзу, за що отримаєте добру нагороду, котру У. Н. Союз виплачує своїм організаторам. — І. Хомета, предс.; О. Гіна, кас.; И. Децембер, секр.

ВИЛЯМСТАВН, Н. ДЖ. Збори бр. св. Юрія, від. 307., відбудуться в неділю, 23. квітня, 1939, в церковній галі св. Петра і Павла, в 1. год. пополудні. — Иосиф Аркатин, секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. Мітінг Тов. Подільська Січ, від. 8., відбудеться в неділю, 23. ц. м., в годині 2. попол., в сали У. Г. Клюбу, 13 Вашингтон ул. Уряд проситься членів довгуючих явитись і вирівняти свої належитости. Рівнож будеться принимати нових членів без вступного до Союзу і до Товариства. — Н. Чолій, предс.; В. Мандзій, секр.

БРІДЖПОРТ, КОНН. Місячні зб... Тов. Укр. Січ, від. 59., відбудут... в суботу, 22. квітня, в годині 7... вечором, в гали під церквою. ... члени мушені явитись на зборах, ... є важні справи до вирішення і т... приявність усіх членів конечна. ... ни, що довгують, нехай вирівн... свій довг. Збори відбудуться ць... місяця два тижні пізніше тому, ... були перешкоди, що не могли ... бутись в другу суботу в місяці. ... наступний місяць збори відбуд... в другу суботу місяця. — Іван Г... ва, секр.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Мітінг Бр. ... О. Николая, від. 5., відбудеться в ... боту, 22. квітня, з тої причини, ... на 15. квітня галя була занята ... чою Громадою. — Павло Бар... секр.

НЕБУВАЛИЙ ЇДЕЦЬ

Цей 15-літній школяр з Оклагома Сиґі, Леонард Генстейн, потрафить вложити в рот три білярдові кулі.

ЗА ОБРАЗУ ПОЛЬСЬКОГ[О] НАРОДУ.

Перед окружним судом ... Самборі, на виїзній сесі[ї] ... Дрогобичі відповідав робіт[ник] Василь Журавчук за те, ... на вулиці кинув на адресу ... пальняних робітників у С... ниці Шалайка і Бжухальськ... образливі слова, що обр... ли одночасно польський на[род]. Журавчака засудили на ... місяці вязниці з припинен[ням] кари на 5 літ.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(84)

Як тільки Тарзан і Геркуф переступили поріг виходу, на них накинулись атарські вояки Тарзан схопив одного з напасників і, піднісши високо вгору, кинув ним на решту. Геркуф схопив іншого. Але він був слабий. Довга неволя виснажила його і вибила зо сил сильне колись тіло. Всетаки він змагався з одним атарцем і відразу не піддавався.

Зате Тарзан немов приперта до кута звірюка, кидався з розпуки на всі сторони і коли попав під його кулаки який атарець, то падав від них немов солома. Атарці, по приказу свого команданта спочатку лиш погрожували списами, але їх не уживали. Та далі їх почав находити ляк. Бо Тарзан боровся немов лев. Чимраз більше їх товаришів лежало на землі без тями.

Вояки знали, що в тім гурті знаходиться більше, ніж двох. Тому інша частина, по згори уложеному пляні пустились до коритаря, щоб переловити ще інших. Побачивши їх Гелена зо страху завмерла. Вона не хотіла вертати назад у полон до Брульора. Вона воліла смерть, ніж це. Лявак і Ґреґорі мовчки дивились на атарців, не знаючи що починати.

А Тарзан далі боровся. Геркуф збитий остаточно з ніг, повалився на землю. Також лежало на землі трьох атарців, які видно не думали підвестись. Та ось четвертий пустився до Тарзана зо списою. Не знати, чи він справді думав пробити цей раз Тарзана, чи може хотів його налякати. Та якби воно не було, Тарзан знаходився в смертельній небезпеці.